

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

'Het meisje die': Eigenlijk best wel logisch

Westveer, T.J.T.

Publication date

2022

Document Version

Submitted manuscript

Published in

Taalmysteries

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Westveer, T. J. T. (2022). 'Het meisje die': Eigenlijk best wel logisch. In A. Peeters, & P. Sleeman (Eds.), *Taal mysteries: Raadselachtige feiten van grote en kleine talen* (pp. 125-128). Uitgeverij Lias.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

'Het meisje die': eigenlijk best wel logisch

Heel regelmatig hoor je om je heen in het gesproken Nederlands zinnestjes als hieronder:

1. *Het meisje die daar loopt zat bij mij op school.*

Bij een aantal sprekers van het Nederlands rijzen bij zo'n zin de haren te berge. Het moet natuurlijk *het meisje dat* zijn en niet *het meisje die*, omdat *meisje* in het Nederlands een onzijdig woord is – net als alle verkleinwoorden, bijvoorbeeld *het fietsje*, *het mannetje*. Om naar een onzijdig woord te verwijzen hoor je het onzijdige betrekkelijk voornaamwoord *dat* te gebruiken en niet de vorm *die*. Of misschien niet? Waarom zouden zo veel mensen dan toch *het meisje die* zeggen?

Volgens de officiële grammatica van het Nederlands is *het meisje die* inderdaad niet goed, maar toch zijn er ook redenen te bedenken die voor het gebruik van *het meisje die* spreken. Het woord *meisje* – hoewel onzijdig – verwijst immers naar een persoon van vrouwelijk geslacht. Vanuit dat oogpunt lijkt het juist logisch om de vorm *die* – die naar zowel mannelijke als vrouwelijke woorden verwijst, bijvoorbeeld in *de vrouw die daar loopt* – te gebruiken in plaats van de onzijdige vorm *dat*.

Taalkundigen spreken in zo'n geval van hybride congruentie: Omdat het grammaticale geslacht van het woord niet overeenkomt met het biologische geslacht van de persoon naar wie verwezen wordt, kun je voor het betrekkelijk voornaamwoord zowel de onzijdige vorm – in overeenstemming met het grammaticale geslacht van het woord *meisje*, onzijdig – gebruiken, als de niet-onzijdige vorm *die* – omdat de persoon naar wie verwezen wordt een vrouw is. Dit fenomeen komt vaak voor met onzijdige woorden die naar personen verwijzen, zoals *het kind* of *het slachtoffer*.

Zoals gezegd vinden veel sprekers van het Nederlands de constructie *het meisje die* niet correct. Toch betekent dat niet dat ze altijd hybride congruentie afwijzen. Kijk maar eens naar het voorbeeld in 2:

2. Ik zie een meisje. Het/Zij leest een boek.

Hier hebben we weer ons onzijdige woord *meisje* in de eerste zin, gevolgd door een persoonlijk voornaamwoord (*het/zij*) in de tweede zin. Hoewel *meisje* onzijdig is en de keuze voor de onzijdige vorm *het* dus logisch lijkt, hebben de meeste sprekers juist een voorkeur voor de vrouwelijke vorm *zij*, in overeenstemming met het biologische geslacht. Hetzelfde geldt voor een bezittelijk voornaamwoord, zoals in het volgende voorbeeld:

3. Het meisje rijdt op zijn/haar fiets.

Sprekers van het Nederlands zullen eerder kiezen voor de vrouwelijke vorm *haar*, dan voor de onzijdige vorm *zijn*.

Taalvergelijkend onderzoek laat zien dat hybride congruentie een veelvoorkomend fenomeen is, niet alleen in het Nederlands. Verschillende factoren blijken hybride congruentie te beïnvloeden. De belangrijkste factor is misschien wel het type voornaamwoord dat gebruikt wordt, zoals al geformuleerd werd door de taalkundige Greville G. Corbett in 1979. Aan de hand van de eerder genoemde voorbeelden hebben we gezien dat in het Nederlands hybride congruentie de voorkeur heeft bij een persoonlijk (*het/zij* in zin 2) of een bezittelijk voornaamwoord (*zijn/haar* in zin 3), terwijl dat veel minder duidelijk is voor een betrekkelijk voornaamwoord (*dat/die* in zin 1). Hetzelfde geldt voor lidwoorden en bijvoeglijke naamwoorden, zoals in de onderstaande voorbeelden:

4. De/Het mooie meisje.
5. Een mooie/mooi meisje.

Het merendeel van de moedertaalsprekers van het Nederlands zal een vorm als *de mooie meisje* of *een mooie meisje* afkeuren en misschien ook beschouwen als fouten van mensen die het Nederlands als tweede taal leren.

Een andere factor die hybride congruentie lijkt te beïnvloeden is de leeftijd van de persoon naar wie verwezen wordt. Hiervoor maken we even een sprongetje naar het Duits, waar het woord voor meisje, *das Mädchen*, ook onzijdig is, net als in het Nederlands. Friederike Braun en Geoffrey Haig hebben geobserveerd dat sprekers van het Duits hybride congruentie eerder accepteren wanneer het woord *Mädchen* naar een ouder meisje verwijst.

Hiermee belanden we ook bij verschillen en overeenkomsten tussen talen. Onderzoek laat zien dat hybride congruentie vaker geaccepteerd wordt in het Nederlands dan in het Duits. Zo beschrijft Jenny Audring dat voor sprekers van het Duits de volgende zin correct is:

6. Das Mädchen fährt auf seinem Fahrrad.
7. Het meisje rijdt op zijn fiets.

Het bezittelijk voornaamwoord *seinem* staat in de onzijdige vorm in het Duits, terwijl sprekers van het Nederlands juist de voorkeur hebben voor de vrouwelijke vorm *haar*. Zulke verschillen komen niet alleen voor tussen talen onderling, maar ook binnen één taal. Voor het Nederlands heeft onderzoek laten zien dat hybride congruentie veel vaker geaccepteerd wordt in de Noordelijke varianten van het Nederlands, terwijl verder naar het Zuiden toe hybride congruentie minder gebruikelijk is, vooral in het Vlaams Nederlands.

Terug nu naar *het meisje die*. Zoals verschillende onderzoeken laten zien, proberen sprekers vaak grammaticaal geslacht overeen te laten komen met het biologische geslacht van de persoon waarnaar verwezen wordt. *Het meisje die* is dus eigenlijk een heel logische vorm! Maar zouden sprekers op den duur dan ook combinaties als *de meisje* gaan gebruiken? De tijd zal het ons leren.

Literatuur

Audring, Jenny. 2009. *Reinventing pronoun gender*. Utrecht: LOT.

Braun, Friederike & Geoffrey Haig. 2010. When are German 'girls' feminine? How the semantics of age influence the grammar of gender agreement. In Markus Bieswanger, Heiko Motschenbacher & Susanne Mühleisen (eds.), *Language in its socio-cultural context: New explorations in gendered, global and media uses*, 69-85. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Corbett, Greville G. 1979. The agreement hierarchy. *Journal of Linguistics* 15, 203-224.

Vogelaer, Gunther de & Gert de Sutter. 2011. The geography of change: Pronominal and adnominal gender in Flemish dialects of Dutch. *Language Sciences* 33 (1), 192-205.